

Mahino'i 'a ho'o supa'enueisoni/supa

Ko ha fakahinohino ma'a e kau ngaue mei he Pasifiki mo Timoa-Hahake

Ko e ha 'a e supa'enueisoni?

Ko e Supa'enueisoni, pe 'supa', ko e sisitemi vahenga maloloo ia 'a 'Aositelelia. 'Oku hange pe ia ko e Pa'anga Talifaki Fakapule'anga (National Provident Funds) 'a ia 'oku ngaue lahi 'aki 'i he ngaahi 'otu motu Pasifiki.

'I he taimi 'oku ke ngaue ai 'i 'Aositelelia ni, 'oku totongi leva 'e ho'o ngaue'anga ho'o supa 'i ha 10.5% 'o ho'o vahe 'o tanaki atu ki ho'o vahe nomolo ('o kamata ia 'i he 'aho 1 Siulai 2022). 'Oku fakahu leva 'a ho'o supa ki ha kautaha supa kuo 'osi fili'i, pea 'e tuku ai pe ai kae 'oua kuo ke 'eke'i ke totongi atu 'i ha'o foki ki 'api (ho fonua)

Ki mu'a pea ke fakahu ko ia 'a ho'o 'eke'i supa, vakai'i ki ho'o ngaue'anga pe kuo nau 'osi totongi kakato 'a ho'o supa ki he kautaha supa ne ke fili. 'Oku totonu ke nau totongi fakakuata atu 'a ho'o supa ('oku 'i ai pe 'a e ni'hi ia te nau fili ke totongi atu 'a e supa ia ha ngaahi taimi vavaofi ange).

Tokanga'i. Ko e Supa Fakapapau'i 'o e 10.5% 'e hiki 0.5% fakata'u mei he 'aho 1 'o Siulai kae 'oleva ke a'u ki he 12%.

Ko fe 'a e taimi teu 'eke'i ai 'a 'eku supa?

'E lava pe ke totongi atu 'a ho'o supa kiate koe 'o kapau 'oku ke:

- 'osi mavahe mei 'Aositelelia ni
- 'ikai ko ha sitiseni 'Aositelelia pe Nu'usila koe, pe ko ha taha nofo fonua 'i 'Aositelelia
- 'ikai ke toe 'i ai ha'o visa ke nofo fakalao 'i 'Aositelelia, 'o kau ki ai ha fa'ahinga visa pe (kau ki ai 'a e visa folau 'eveleva).

Supa = pa'anga malu'i ma'a ho kaha'u

'E anga fefe ha'aku 'eke'i 'a 'eku supa?

Te ke lava 'o 'eke'i ho'o supa 'i ha'o fakahu ha foomu 'eke Vahenga Supa Mavahe 'a e Supa'enuaisoni 'a 'Aositelelia (Departing Australia Superannuation Payment (DASP), 'o kapau 'oku ke ma'u 'a e ngaahi fiema'u 'e 4. Ki ha toe ngaahi fakaikiiki ki he 'ataa ke kau 'alu ki he:

www.bit.ly/EligibilityforDASP

Fai 'onilaine 'i he 'Ofisi Tukahau 'a 'Aositelelia (ATO)

Fakatefito 'i he fuoloa ko ia 'o ho'o totongi supa fakamuimui taha, mahalo 'e ki'i puke 'e he kautaha supa pe ko e 'Ofisi Tukahau 'a 'Aositelelia (ATO) Ko e founa faingofua taha pe ke 'eke'i ai 'a e DSAP ko ha'o 'apalai ki he sisitemi ta'etotongi 'a e ATO. Kataki 'o sio ki he : <https://bit.ly/DASP-online-application>

'Oku 'i he uepisaiti 'a e ATO ha toe ngaahi fakamatala. Kataki 'o sio ki he: www.bit.ly/Temporaryresidentsandsuper

Kapau 'oku 'ikai lava ke fai 'a ho'o 'eke'i supa 'onilaine

Kapau 'oku 'ikai ke lava 'a ho'o 'eke'i supa 'onilaine 'i he ATO, te ke lava 'o 'apalai ke ma'u 'a ho'o DASP 'i ha'o fakahu ha foomu pepa, ka 'oku fiema'u ke ke faka'aonga'i 'a e foomu totonu makatu'unga 'i he feitu'u 'oku nofo ai 'a ho'o seniti. Ke ma'u ha toe ngaahi fakamatala lahi ange hu ki he: www.bit.ly/Howtoclaimsuper

Kapau ko e lahi 'o e pa'anga 'o ho'o supa 'oku lahi hake 'i he \$5000 pea te ke toe fiema'u leva 'e koe ke ke kole ha setifikeiti 'o ho'o Tukunga Faka-imikuleisoni (foomu 1194) mei he Potungaue 'o e Houmi'afea/Fefolau'aki. Ko hono totongi 'i he taimi lolotonga ko ha \$55. Ke ma'u mo ha toe fakamatala 'alu ki he: <https://immi.homeaffairs.gov.au/form-listing/forms/1194.pdf>

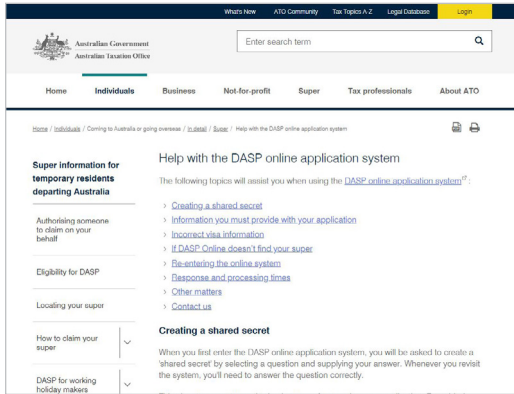
◀ 'Apalai 'i he uepisaiti 'a e ATO 'i he:

www.bit.ly/DASP-online-application

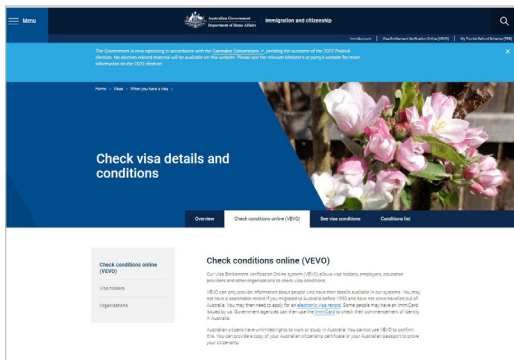
'Oku 'i ai foki ha vitio 'i he uepisaiti ko ia 'a e ATO 'oku ne fakahinohino 'a e anga ko ia 'o e 'eke'i 'o ha DASP. Hu ki he:

www.bit.ly/Tempory-residents-super

DASP = Vahenga Supa Mavahe 'a e Supa'enuaisoni 'a 'Aositelelia

Feinga ke ke hu ki he [DASP 'onilaine](#) lolotonga ho'o kei 'i 'Aositelelia pea kamata'i 'a ho'o 'eke supa.

Vakai'i 'a e 'aho 'osi 'o ho'o visa 'i he [uepisaiti 'a e Fefolau'aki \(Home Affairs.\)](#)

'Oku anga fefe 'a e ngaue'aki 'a e DASP 'onilaine?

Te ke lava 'o fakaava ha'o 'akauni DASP kimu'a pea ke mavahe mei 'Aositelelia ni. Kamata'i 'a ho'o 'eke DASP lolotonga 'oku ke kei 'i 'Aositelelia ni 'aki ha'o hu ki he DASP Onilaine 'o fakaava ha'o 'vahevahe fakapulipuli' (shared secret). 'E lava 'e ho'o 'shared secret' 'o fakangofua koe ke ke toe foki hifo ki he DASP 'Onilaine 'o faka'osi 'a ho'o 'eke supa 'i ha'o tau atu ki 'api, pea 'osi 'a ho'o visa pe kaniseli.

Ke toe 'ilo ha me'a ki he 'vahevahe fakapulipuli (shared secret)' hu ki he: www.bit.ly/Creating-shared-secret

'E fiema'u ha komipiuta mo ha 'initaneti 'i 'api ke lava 'o ke ngaue'aki ke fakahu ho'o 'eke supa DASP 'onilaine pe. Ko ho'o DASP 'e lava pe ia 'o fakahu hangatonu ki ho'o 'akauni pangike 'Aositelelia.

Teu 'ilo fefe kuo 'osi 'a 'eku visa?

Kimu'a pea ke mavahe mei 'Aositelelia, vakai'i 'a e 'aho 'osi 'o ho'o visa. 'E lava 'e ho'o ngaue'anga 'o 'oatu ia kiate koe. Pe ko ha'o hu ki ho'o VEVO-ke vakai'i 'a e tukunga 'o ho'o visa folau.

Te ke lava 'o ma'u ha toe ngaahi fakamatala 'i he: <https://immi.homeaffairs.gov.au/visas/already-have-a-visa/check-visa-details-and-conditions/check-conditions-online>

Tokanga'i: te ke toki lava pe 'o 'eke'i 'a ho'o supa 'i he hili ko ia 'a ho'o mavahe mei 'Aositelelia pea 'osi foki mo ho'o visa pe ko hano kaniseli. 'E 'ikai lava 'o kaniseli ha visa folau 'oku kei toe ha ngaahi mahina si'i hifo 'i he mahina 'e 6.

Fefe kapau ko 'eku visa 'oku ngofua-toumoliliu 'i ha fakata'u?

Kapau ko ha tokotaha ngaue koe 'i he kau toli fua'i 'akau fakafa'ahita'u pea 'oku ke ma'u 'a e kalasi visa-toumoliliu fakata'u 'e 'ikai lava ke ke 'eke'i ho'o supa kae 'oua leva kuo ke foki ki 'api 'i he 'osi kakato 'a ho'o visa ko ia. 'OUA NA'A KE kaniseli ha'o visa-toumoliliu fakata'u kae 'oua kuo ke 'osiki 'a e ngaue kotoa 'i 'Aositelelia. He kapau te ke kaniseli te'eki 'osi, te ke totongi 'e koe ha'o visa fo'ou ke ke toe foki mai 'aki, pea mahalo pe na'a 'ikai ke toe tali ke 'atu.

'Oku anga fefe 'a hono totongi mai'o e DASP?

Ko e DASP 'oku fa'a totongi atu pe 'i he 'osi pe ha 'aho 'e 28 mei hono fakahu atu ko ia 'o ha 'apalai ne kakato hono fakafonu. Ko e 'apalai ko ia 'e 'ikai ke kakato pe 'ikai ha ngaahi me'a fakapepa ke fakamo'oni 'aki 'e kii tuai 'a hono tali. Fakapapau'i 'oku kakato ho'o 'apalai.

Ko ho'o supa 'e lava pe ke fakahu ki ha'o 'akauni pangike 'Aositelelia, li atu he meili kiate koe ko ha sieke 'i he pa'anga 'Aositelelia, totongi atu 'i he talafi pa'anga fakavaha'apule'anga (ki he ngaahi toho pa'anga pe). 'Oku lahi pe 'a e ngaahi pangike muli 'oku 'ikai ke nau tali 'a e sieke 'Aositelelia pea 'ikai foki ke lava 'o fai kotoa 'a e ngaahi founa 'e 3 kuo 'osi fakamatala'i atu. 'Eke ki ho'o kautaha supa ki he founa lelei taha pea mo 'ilo pe 'oku

'i ai nai ha 'anau totongi 'e hilifaki mai. Kapau 'oku ke fili ke fakahu 'a ho'o pa'anga supa ki ho'o 'akauni pangike 'Aositelelia, kuo PAU ke tuku ava pe 'a ho'o 'akauni 'i he pangike 'Aositelelia.

Kapau 'e 'ikai ke ke 'eke'i ho'o DASP 'i loto 'i he mahina 'e 6 mei he 'osi 'a ho'o visa, 'e ngalingali 'e 'ave leva 'a ho'o supa ki he ATO 'a ia 'e tauhi ai kae 'oleva pe ke ke toki 'eke. Ko e supa ko ia 'oku tauhi 'e he ATO 'oku totongi pe ia ki ha 'akauni pangike 'Aositelelia.

'Oku tukuhau'i fefe 'a e DASP?

Ko ho'o DASP 'oku tukuhau'i ia kimu'a pea toki totongi atu, taimi lahi 'oku tukuhau'i 'aki 'a e 35%-45%. Kuo pau pe ke 'oatu fakataha mo hano ngaahi fakaikiiki ke fakahoko atu kiate koe 'a e lahi 'o e tukuhau DASP 'oku nau to'o pea mo e lahi 'o e pa'anga 'oku totongi atu kiate koe.

Ko e ha fua 'a e ngaahi fakaikiiki teu fiema'u ke fai 'aki 'eku 'eke 'o 'eku DASP?

Ko ho ngaahi fakaikiiki faka-e-koe

- Fika tukuhau 'Aositelelia (TFN)
- hingo
- 'aho fa'ele'i
- tu'asila 'i ho'o foki ki 'api
- ho fika telefoni 'i ho'o foki ki 'api
- ho'o tu'asila 'imeili
- ho tu'asila fakamuimitaha 'i 'Aositelelia

Ngaahi fakaikiiki 'o ho'o kautaha Supa

- hingo 'o ho'o kautaha supa
- Fika Pisinisi 'Aositelelia 'o ho'o kautaha supa (ABN)
- ho'o fika 'akauni supa

Fakaikiiki 'o ho'o ngaue'anga

- Fika Pisinisi 'Aositelelia 'o ho'o ngaue'anga (ABN)
- hingo 'o e pisinisi
- tu'asila 'o e pisinisi
- 'aho 'o e taimi ne ke ngaue ai.

Ngaahi me'a fakapepa poupu

- ngaahi tatau 'o ho ngaahi pepa ID-'osi setifai 'o kapau ko e fakakatoa 'o ho'o supa 'oku laka hake 'i he \$5000
- ha tatau 'o ho'o siteitimeni mei ho'o 'akauni pangike 'Aositelelia 'a ia 'e fakahu ki ai 'a ho'o pa'anga penefiti.

Ngaahi tatau 'o ho'o ngaahi tokiumeni 'osi setifai ke fakamo'oni'i 'aki koe

Kapau leva ko e mahu'inga fakakatoa 'o ho'o supa 'oku \$5,000 pe lahi hake, ngali 'e fiema'u 'e ho'o kautaha supa ha ngaahi pepa fakamo'oni 'o 'ou kuo 'osi setifai. 'E lava pe ke ngaue'aki 'a ho'o paasipooti lolotonga 'a ia 'oku 'asi ai ho ta, pea mo e 'aho 'oku ta'e'aonga ai.

Pe, 'e lava pe ia ko ho'o laiseni faka'uli lolotonga, pe ko ha'o kaati ID fakafonua

'Oku 'i ai pe ha ngaahi lao fakataafa taha ki hano setifai 'o e ngaahi pepa tokiumeni ko 'eni. 'Oku faingofua taha pe ke setifai 'a e ngaahi tokiumeni lolotonga ko ia ho'o kei 'i 'Aositelelia ni. Fetu'utaki ki ho'o kautaha supa kimu'a pea ke folau ke fakapapau'i koe ha 'a e ngaahi tokiumeni 'e fiema'u. Te ke lava pe foki ke 'eke ki ho'o ngaue'anga ki hono founa 'o hono setifai 'o ho'o ngaahi tokiumeni.

Te ke toe lava pe 'e koe 'o toki setifai 'a ho'o ngaahi pepa fakamo'oni'i 'o 'ou 'i ho'o foki ki ho fonua. Ko e fa'ahinga 'eni 'oku 'osi fakangofua ke nau setifai ho'o ngaahi pepa fakamo'oni'i 'o 'ou 'i he ngaahi fonua muli:

- tokotaha notale ma'ae kakai (osi fakamafai 'e he lao ke fakamo'oni ha pepa mei ha fonua muli)
- ha taha ngaue 'i he 'ofisi 'Aositelelia 'ofi taha
 - 'Amapasitoa
 - hai komisiona
 - konisela - kau ki ai ha konisela 'Aositelelia fakalangilangi

Ko e setifai ko ia 'i ho lolotonga 'oku ne fakamo'oni'i mai koe tatau kotoa pe ko ha imisi tatau ia pea totonu 'o e la'i 'olisinolo.

Fiema'u ha toe tokoni?

Kapau 'oku ke fiema'u ha tokoni ke fakakakato ho'o 'apalai DASP 'onilaine pe toe 'o hake 'a ho'o vahevahe fakapulipuli, kataki:

- ta ki he ATO 'i he (13 10 20) 'i he vaha'a 'o e 8.00 pongipongi ki he 6.00 efi'afi, Monite ki he Falaite 'o kapau 'oku ke 'i 'Aositelelia pe
- ta ki he ATO 'i he (+61 2 6216 1111) 'i he vaha'a 'o e 8.00 pongipongi ki he 5.00 efi'afi Taimi 'Aositelelia Hahake Taimi Tu'upau, Monite ki he Falaite kapau kuo ke 'osi mavahe mei 'Aositelelia
 - Kapau 'oku ke fiema'u ke ke talanoa 'i ha lea kehe mei he lea fakapalangi, te ke lava pe 'o ta ki he sevesi Liliulea mo Fakatonulea (TIS National) 'i he (+61 3 9268 8332) pea ke likiuesi ke fakahoko koe ki he ATO 'i ho'o lea 'oku ke fiema'u.

- 'imeili (DASPMail@ato.gov.au) - kataki 'o fakatokanga'i ko e senolo 'eni 'oku 'ikai ke fu'u malu pea mahalo 'e meimei lava ha ngaahi 'aho 'e 28 pea nau toki fetu'utaki mai. 'Oku tonu pe ke ke 'ave 'a ngaahi fakaikiiki ko 'eni kapau te ke 'imeili ki he ATO:
 - full name
 - 'aho fa'ele'i
 - fonua 'o ho'o paasipooti
 - fika 'o ho'o paasipooti
 - tu'asila 'imeili mo e fika telefoni
 - ho tu'asila fakamuimui taha 'i 'Aositelelia
 - hingo 'o ho'o kautaha supa (kapau 'oku ke 'ilo)
- 'a'ahi ki he uepisaiti 'a e ATO mo e ngaahi fakamatala ko ia ki he sisitemi 'o e 'apalai DASP 'onilaine (<https://www.ato.gov.au/Individuals/Super/Temporary-residents-and-super/>)
- fetu'utaki ki ho'o supa - koe lahi 'o e ngaahi supa 'oku 'i ai pe 'enau ngaahi ma'u'anga tala 'onilaine ki he DASP, pe ko ha'o telefoni fakahangatonu pe kiate kinautolu
- talanoa ki ho'o ngaue'anga 'a ia te nau lava foki mo kinautolu 'o tokoni atu kiate koe.

